

Statsminister Jonas Gahr Støre
Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 Oslo

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:

12.11.2024

Vedr. statsministerens rolle i klimapolitikken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til Dokument 3:15 (2023-2024) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes styring og samordning for å nå Stortingets vedtatte klimamål som komiteen har til behandling. I den forbindelse ønsker komiteen å stille spørsmål om statsministerens rolle i klimapolitikken.

Til VG uttalte daværende stortingsrepresentant Jonas Gahr Støre 16. august 2021 følgende:

«Klimakrisen er vår tids største utfordring. Dette kommer til å prege hele min statsministergjerning om Ap vinner valget.»

VG skrev også at «Statsministerens kontor (SMK) vil få en mer sentral rolle i klimakampen enn i dag».

I erklærings- og trontaledebatten 21. oktober 2021 spurte representanten Erna Solberg:

«Hvordan har statsministeren tenkt å gjøre det – altså få en mer sentral rolle?»

Statsminister Støre svarte:

«Den sentrale rollen står her. Statsministeren kommer til å engasjere seg i det arbeidet for fullt.»

I Riksrevisjonens rapport, som ble overlevert Stortinget 11. juni 2024, konkluderer Riksrevisjonen bl.a. med at «det er kritikkverdig at de ansvarlige departementene ikke har etablert en styring og samordning som er tilpasset en av vår tids største sektorovergrepene samfunnsutfordringer».

Komiteen ønsker å få innsikt i hvilken rolle statsministeren har hatt dette arbeidet, og har derfor følgende spørsmål:

1. Hvordan har statsministeren fulgt opp sitt løfte fra erklærings- og trontaledebatten 21. oktober 2021 om «å engasjere seg i det arbeidet for fullt»?
2. Hvilket ansvar har statsministeren personlig for den kritikk Riksrevisjonen finner å måtte rette mot mangelen på styring og samordning av klimainnsatsen?
3. Departementene opplyser til Riksrevisjonen at de må avveie ulike og sidestilte mål opp mot hverandre. Resultatet er at klima ofte må vike for mer kostnadseffektive tiltak. Avveiningene gjøres i departementene og det er kun resultatet av avveiningen som kommer opp til Stortinget. Hvilke konkrete tiltak har statsministeren iverksatt for å sikre at klima og natur er "rammen for all politikk", slik han lovet velgerne i 2021, og med det sørge for at klima og natur er et overordnet mål for alle departementer?
4. I Riksrevisjonens rapport vises det til Kjernegruppen for klima og grønn omstilling. Kjernegruppen skal legge til rette for at departementenes faglige innspill til utforming og iverksetting av klimapolitikken blir mer samordnede og effektive. Ifølge Riksrevisjonen har "gruppen brukt mye av tiden på å skape en felles forståelse blant departementsrådene av hva som er norsk klimapolitikk". Kan statsministeren oppgi hva de kom fram til?
5. Riksrevisjonen peker på at "Klimamålene er lite konkretisert og forpliktende formulert i de enkelte departementenes styring." Kan statsministeren oppgi hvordan det jobbes for å sikre at klimamålene blir mer konkrete og forpliktende?

Komiteen ber om svar innen 19. november 2024.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
komitéleder

STATSMINISTEREN

Oslo, 20. november 2024

Kontroll- og konstitusjonskomitéen
Stortinget
0026 Oslo

Svar på spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomitéen vedr. statsministerens rolle i klimapolitikken

Jeg viser til brev av 12. november 2024 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget om statsministerens rolle i klimapolitikken.

Spørsmål:

«Hvordan har statsministeren fulgt opp sitt løfte fra erklærings- og trontaledebatten 21. oktober 2021 om «å engasjere seg i det arbeidet for fullt»?

Klimaspørsmål er ikke en enkel sak over en enkelt post på statsbudsjettet. Arbeid for å nå klimamål og bidra til å ta Norge mot et lavutslippssamfunn omfatter nær alle politikkområder og utgjør derfor en betydelig del av mitt arbeid – i finans-, utenriks-, utviklings-, nærings-, landbruks- og energipolitikken, i tillegg til særskilte saker innen klima- og miljøpolitikken.

Klimapolitiske saker er høyt på min dagsorden på de fleste reiser i Norge og i utlandet; i samtaler med bedrifter, fagforeninger, organisasjoner og ekspertmiljøer, i tillegg til møter med andre staters ledere og eksperter, både bilateralt og i multilaterale fora. Og ikke minst i min løpende ledelse av regjeringens arbeid.

Slik har det vært fra oktober 2021. Vi skal både feie godt for vår egen dør, for å bruke et bilde, og vi skal påvirke andre land gjennom alle de kanaler vi har til rådighet, og vi skal støtte de land som trenger det for å nå sine mål. Norge er et ressursrikt land; det gir oss også et stort internasjonalt ansvar. Jeg legger denne holdningen til grunn: Norge skal nå sine klimamål - og vi skal søke å nå dem på en måte som også har betydning utenfor Norge i form av bidrag til teknologiske fremskritt og støtte til effektive klimatiltak utenfor Norge. Vår innsats for å bidra til å bevare regnskog kan tjene som ett eksempel.

La meg nevne noen hovedpunkter fra dette arbeidet:

Vi skal nå våre klimaforpliktelser under Parisavtalen. Det var også det løftet jeg ga, på vegne av meg selv, regjeringen og Arbeiderpartiet da jeg i erklærings- og trontaledebatten sa at

statsministeren ville engasjere seg for fullt. Det har jeg gjort. Det er derfor regjeringen sørger for utslippsreduksjoner nasjonalt gjennom å øke prisen på utslipp, stille krav til nullutslippsløsninger, fastsette reguleringer og støtte utvikling og bruk av klima- og energiteknologi.

Å levere på klimamålene og grønn omstilling krever i stor grad tett internasjonalt samarbeid og felles innsats for å lykkes. Regjeringen har derfor fremmet en rekke internasjonale initiativer for å bidra med løsninger.

Jeg har ledet dette arbeidet fra dag én for å sikre god fremdrift.

Som første regjering legger vi nå hvert år frem for Stortinget en konkret plan for hvordan vi skal nå klimamålene våre. Jeg har ofte kalt dette for «Grønn bok». Dette omfattende arbeidet med Klimastatus og -plan er en mer systematisk måte å jobbe med klimapolitikk på – nettopp fordi klimapolitikken integreres i det årlige, helhetlige budsjettarbeidet. Nå teller vi også tonn, i tillegg til penger. Dette har vært et utviklingsarbeid ledet av Klima- og miljødepartementet, men der hele regjeringen under min ledelse har bidratt.

En sentral oppgave i denne prosessen er å utrede og prioritere tiltak som kan gi oss de tonnene vi trenger for å komme i mål, først i 2030, så etter hvert mot et nytt Paris-mål for 2035.

Klimastatus og -plan for 2025 forsterker politikken sammenlignet med fjorårets plan.

Jeg kan nevne at vi foreslår å øke CO₂-avgiften. At vi følger en opptrappingsplan til 2000 2020-kroner i 2030, gir dessuten forutsigbarhet for næringslivet. Vi øker også satsingen gjennom Enova for å få flere nullutslippslastebiler på veiene, for å nevne noe.

Når forutsetninger endres, sier vi ifra om det. Vi anslår nå at utslippsbudsjettene i perioden 2026 til 2030 i sum kan nås med innenlandske utslippsreduksjoner. Men vi erfarer også at virkemidlene ikke dekker utslippsgjelden fra første periode i klimaavtalen med EU (2021-2025).

Ved en 50 prosents forpliktelse gjenstår det et gap på 5,4 mill. tonn som regjeringen nå åpner for å kunne dekke med kjøp av utslippsreduksjoner i andre europeiske land, i tråd med gjeldende regelverk og avtaler. Min ambisjon er å redusere behovet for slike fleksible mekanismer så mye som mulig. Derfor vil regjeringen fortsette å forsterke klimapolitikken fram mot 2030, år for år.

Regjeringen arbeider samtidig langsiktig for å omstille hele norsk økonomi, altså langt bredere enn de utslippene som omfattes av innsatsfordelingen (ikke-kvotepliktig sektor). Dette er helt nødvendig for å sikre at vårt næringsliv er godt posisjonert til å delta i den internasjonale økonomien som går gjennom store omstillinger.

Ett sentralt virkemiddel i norsk klimapolitikk her er deltakelsen i EUs kvotesystem for bedrifter, og utvidelsen av dette. Jeg har prioritert nær kontakt med EU-kommisjonen og sentrale EU-land for å sikre norsk deltakelse og norske interesser i denne sammenheng. Om lag 85 pst. av norske utslipp er ilagt enten klimaavgift, kvoteplikt eller begge deler. I 2025 foreslår vi å innføre en avgift på utslipp fra utenriks sjøfart, selv om dette ikke telles i det norske utslippsregnskapet. Å stille aktører overfor en pris på utslipp, gir insentiver til at de selv finner de gode løsningene.

Vi kombinerer samtidig prising av utslipp med andre virkemidler. Vi har blant annet inngått en avtale med industrien som innebærer at bedriftene må bruke 40 pst. av CO₂-kompensasjonen som de mottar, på tiltak som reduserer utslipp eller energibruk. Dette arbeidet er forankret i regjeringens arbeid mellom flere departementer og i dialog med partene i arbeids- og næringslivet som jeg har ledet.

Vi har økt støtten til gjennomføring av Langskip-prosjektet, som snart står klart til å demonstrere en fullskala verdikjede for CO₂-håndtering. Prosjektet er fulgt med stor

internasjonal interesse, og jeg har brukt mine kontakter med regjeringer og næringsliv i Europa for å fremme dette prosjektet.

Norske bidrag til å utvikle teknologiske løsninger – som CO₂-håndtering og havvind – vil bidra positivt til andre lands klima- og energiomstilling. Tilsvarende er vi avhengig av teknologiutviklingen internasjonalt, og i de fleste av mine kontakter med kolleger utenfor Norge, i og utenfor Europa, har slike saker stått høyt på dagsorden.

Etableringen av en grønn allianse med EU styrker samarbeidet vårt innen karbonfangst- og lagring, havvind, hydrogen, kritiske råvarer, batterier og grønn skipsfart. Dette er områder der Norge kan spille en ledende rolle. Den grønne alliansen ble forhandlet frem og signert av EU-kommisjonens president og meg i juni 2023. Norge var det andre landet, etter Japan, som har fått en slik avtale med EU.

Vi har også under min ledelse inngått grønne industripartnerskap med nordiske land, Storbritannia, Frankrike, Tyskland og USA. Formålet er å bidra til verdiskaping og grønn omstilling gjennom å gi norsk næringsliv tilgang til markeder, verdikjeder, investeringer og forsknings-, innovasjons- og teknologisamarbeid. Disse industripartnerskapene er ulike, noe som viser at det er stort spenn i eksisterende norsk samarbeid med disse landene og varierende næringsinteresser.

Jeg har deltatt på tre av fire internasjonale klimatoppmøtene (COP-møtene) som har vært avholdt mens jeg har vært statsminister. Under klimatoppmøtet i Glasgow i 2021 annonserte jeg at Norge forplikter seg til å doble klimafinansieringen fra 7 mrd. kroner i 2020 til 14 mrd. kroner innen 2026. Dette målet ble nådd både i 2022 og 2023. Under COP i UAE spilte Norge en viktig rolle i å sikre forpliktelser til økte investeringer i fornybar energi.

I disse dager lyser Norad ut de første fornybargarantiene under den nye garantiordningen for fornybar energi i utviklingsland. Norge har her gått foran. Det er avgjørende å øke disse investeringene i en situasjon der over 700 millioner mennesker faktisk mangler tilgang på elektrisitet.

Dette følger jeg også opp gjennom min lederrolle i Global Energy Alliance for People and Planet (GEAPP) som er en allianse mellom noen av verdens største filantropiske stiftelser, de største utviklingsaktørene (inkl. utviklingsbanker) og en rekke organisasjoner med teknisk kompetanse.

Både på COP 27 og COP 28 arbeidet jeg sammen med USAs klimautsending John Kerry om et felles initiativ, kalt «The Green Shipping Challenge», hvor stater og industrien har lagt frem tiltak som får fart på klimaomstillingen i skipsfarten.

I år har jeg prioritert forberedelse og deltakelse på G20-toppmøtet i Brasil som nylig er avsluttet. Den unike gjesterollen i G20 gir oss en meget viktig mulighet til å løfte frem norsk politikk og norske løsninger. Gjennom hele dette G20-året har Norge vært med å påvirke spørsmål som er viktige også for oss og for å bidra til å trekke verden i en mer klimavennlig retning. På norsk initiativ er det for første gang gjort en direkte referanse til samarbeid for bevaring av havenes miljø i slutterklæringen fra G20-toppmøtet. Havet spiller en nøkkelrolle for å nå klimamålene, og som leder av Havpanelet har jeg understreket viktigheten av kunnskap og handling for å oppnå gode resultater.

Under G20-toppmøtet i Brasil varslet jeg at Norge vil betale 670 mill. kroner til Amazonasfondet. Det skjer i lys av at Brasil har redusert avskogingen med hele 31 pst. det siste året. Å beskytte regnskogen er det mest effektive klima- og naturtiltaket som Norge kan bidra med internasjonalt. Derfor varslet regjeringen tidligere i høst en forlengelse av klima- og skogsatsingen til 2035.

Spørsmål:

«Hvilket ansvar har statsministeren personlig for den kritikk Riksrevisjonen finner å måtte rette mot mangelen på styring og samordning av klimainnsatsen?»

Som statsminister har jeg ansvaret for å lede og samordne alt arbeidet i regjeringen.

Som under tidligere regjeringer er Klima- og miljødepartementet gitt ansvaret for å samordne klimapolitikken. De enkelte sektordepartementene har et selvstendig ansvar for å ivareta klimaspørsmål på sine ansvarsområder.

Klimapolitikken griper inn i de aller fleste samfunnsområder. Det er derfor nødvendig at sektoransvaret følges opp og at samordningen er god. Derfor har samordningen og styringen blitt forbedret i min regjering. Vi har nå et klimastyringssystem med faste milepæler for politikktutvikling, i et årshjul som samkjøres med utarbeidelsen av statsbudsjettet, og dette kulminerer i fremleggelsen av «Grønn bok».

Spørsmål:

«Departementene opplyser til Riksrevisjonen at de må avveie ulike og sidestilte mål opp mot hverandre. Resultatet er at klima ofte må vike for mer kostnadseffektive tiltak. Avveiningene gjøres i departementene og det er kun resultatet av avveiningen som kommer opp til Stortinget. Hvilke konkrete tiltak har statsministeren iverksatt for å sikre at klima og natur er «rammen for all politikk», slik han lovet velgerne i 2021, og med det sørge for at klima og natur er et overordnet mål for alle departementer?»

Noe av det viktigste jeg har gjort er å integrere klima i budsjettprosessen. Det betyr at vi teller og forhandler tonn i tillegg til penger.

Klimastyringssystemet som er innført i min regjeringsperiode, har som formål å sørge for at klimamålene nås og dette har bidratt til økt systematikk i klimaarbeidet.

Vi har kontinuerlig forbedret kunnskapsgrunnlaget bak Klimastatus- og plan, og vi har også gjort forbedringer i år på bakgrunn av innspill fra Riksrevisjonen.

Innenfor rammen av et system for å utrede klimatiltak og prioritere blant disse, vil regjeringen naturlig nok avveie ulike formål opp mot hverandre før det legges frem forslag for Stortinget.

Regjeringen fører dessuten en ansvarlig budsjettpolitikk som er godt innenfor handlingsregelens grenser. Klimatiltak som krever bevilgninger må gjøres opp innenfor denne rammen. Det vil også være avveininger mellom tiltak som gir resultater på kort og lang sikt, og kostnadseffektiviteten ved disse.

Et annet eksempel er økninger i CO₂-avgift og strengere reguleringer som må avveies mot bedriftenes konkurransevne og husholdningenes kjøpekraft. For å få folk med oss på omstillingen til lavutslippssamfunnet, trenger vi deres tillit til at politikken både virker og gir oss et godt samfunn å leve i. Klimapolitikken skal være forutsigbar og sosialt og geografisk rettferdig. Dette er avveininger som ligger bak regjeringens forslag.

I september i år la regjeringen frem Meld. St. 35 (2023-2024) «Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold». Meldingen er Norges nye handlingsplan for natur og den viser hvordan regjeringens politikk skal bidra til bærekraftig bruk og bevaring av naturmangfold. Jeg ser frem til Stortingets behandling av denne.

Spørsmål:

«I Riksrevisjonens rapport vises det til Kjernegruppen for klima og grønn omstilling. Kernegruppen skal legge til rette for at departementenes faglige innspill til utforming og iverksetting av klimapolitikken blir mer samordnende og effektive. Ifølge Riksrevisjonen har

«gruppen brukt mye av tiden på å skape en felles forståelse blant departementsrådene av hva som er norsk klimapolitikk». Kan statsministeren oppgi hva de kom fram til?»

Kjernegruppen for klima og grønn omstilling ble, som øvrige kjernegrupper, opprettet med utgangspunkt i strategien for departementsfellesskapet «Gode hver for oss. Best sammen». Strategien ble lagt frem våren 2021. Kjernegrupper ble i strategien etablert som en ny arbeidsform. Topplederforankring er et felles kjennetegn ved kjernegruppene. Gruppene er opprettet på områder hvor det er et spesielt behov for samordnet innsats på tvers av departementene over tid.

Arbeidet med klima og grønn omstilling berører en rekke sektorer og krever stor grad av samarbeid og samordning på tvers av departementene. Det har derfor vært nødvendig å sikre god lederforankring hos departementsrådene av det faglige arbeidet på dette området.

Kjernegruppen har sett det som viktig å bygge opp en felles faglig forståelse av hva gjennomføringen av klimamålene som er fastsatt av Stortinget krever, og hvordan alle departementene har en rolle i dette arbeidet. Kjernegruppen har bl.a. utarbeidet en strategi for hvordan klima som sektorovergripende oppgave skal jobbes systematisk med i alle departementene.

La meg legge til at det har vært og vil fortsatt være viktig å tydeliggjøre klima som ansvarsområde på tvers av departementene. Strategien for kjernegruppen for klima og grønn omstilling finnes her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/ff1cd49ee3ad4d9e8d6a52e0c4687b86/strategi-for-departementenes-arbeid-med-klima-og-omstilling-2024.pdf>

Spørsmål:

«Riksrevisjonen påpeker at «klimamålene er lite konkretisert og forpliktende formulert i de enkelte departementenes styring». Kan statsministeren oppgi hvordan det jobbes for å sikre at klimamålene blir mer konkrete og forpliktende?»

Norges klimamål for 2030 og 2050 er lovfestet i klimaloven. Dette er forpliktende klimamål som hele regjeringen styrer politikken etter. Konkretiseringen av klimalovens forpliktende klimamål skjer i all hovedsak gjennom politikken som utformes for å nå målene.

Her har regjeringen som jeg leder gjort store endringer gjennom det årlige arbeidet med Klimastatus og -plan, som er regjeringens oppfølging av klimalovens rapporteringsbestemmelse. Ved årlig å vurdere nye virkemidler, samt å arbeide for fremgang mot målene, så konkretiserer vi målene i reell politikk. I Klimastatus og -plan presenteres konkrete planer for hvordan sektorene de ulike departementene har ansvaret for skal bidra til å nå klimamålene.

I 2024 har departementene gitt felles føringer til alle underliggende etater om at de skal gjøre et systematisk og helhetlig arbeid for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk, samt vurdere hvordan klimaendringene vil påvirke virksomheten.

Oppfølging under hvert enkelt departements ansvarsområde er dermed helt sentralt i klimaarbeidet, slik som da regjeringen i mars i år la frem Meld. St. 14 (2023-2024) Nasjonal transportplan 2025-2036. Meldingen vil sammen med Stortingets behandling være førende for Samferdselsdepartementets arbeid med å redusere klimagassutslippene i transportsektoren.

Tilsvarende gjelder for andre departementers ansvarsområder som påvirker klimagassutslipp, f.eks. Jordbruksavtalen 2023-2024, der klimaavtalen med jordbruket ligger til grunn for klimaarbeidet i jordbrukssektoren.

Regjeringen arbeider nå med et nytt klimamål for 2035 som vi vil lovfeste i klimaloven. Målet skal også meldes inn som vår internasjonale forpliktelse under Parisavtalen. Dette målet er nå på vanlig offentlig høring.

Etter høringen er gjennomført vil vi vurdere høringsinnspillene grundig og sende regjeringens forslag til nytt klimamål for 2035 til Stortinget for behandling. Det ser jeg frem til.

Med vennlig hilsen

Jonas Gahr Støre